

**ÖZBEK EDEBİYATINDA ENVER ABİDCAN'IN
NEVRUZ KISSASI:
“KEZARGON BOYCHECHAK
(GEZEN BAYÇİÇEK/KARDELEN)”**

Tuğba BİLVEREN*

Özet:

Enver Abidcan, çağdaş Özbek edebiyatının yaşayan temsilcilerindedir. Satirik edebiyat geleneğinin de önemli ediplerinden olan Abidcan, çocuk edebiyatına da önem vermiştir. Çalışmamızda yazarın kısa biyografisinin yanı sıra Özbekçeden aktarımı yapılan “Kezargon Boychechak (Gezen Bayçiçek/Kardelen)” isimli nevrüz kıssasına yer verilecektir. Bu kıssada kışın sona erip baharın gelmesi olayının anlatımı sırasında kış ile baharın mücadelesi ve varlıkların konuşturulmuş olması anlatıma münazara şekli kazandırmıştır. Bu bağlamda hem nevrüzün geliş öyküsü, hem de kut-siyetinin ifade edilmesinde kullanılan masalsı anlatım dikkat çekmektedir.

Anahtar kelimeler: *Enver Abidcan, Özbek edebiyatı, nevrüz, çocuk edebiyatı, kardelen.*

Enver Abidcan's Newroz Parable from Uzbek Literature: “Kezargon Boychechak”

Abstract:

Enver Abidcan is one of the representatives of modern Uzbek literature. One of the most important writers of satiric literature tradition, Abidcan also considered children literature. In this article besides the author's short biography newroz parable “Kezargon Boychechak” that was translated from Uzbek will be recounted. This parable also turns into a debate during the process that creatures are personified when the winter ceased and spring rised. In this context, both the story celebrating of Newroz festival and expressing its holiness draws attention at the narration of the tale.

---

* Araştırma Görevlisi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, tyumrutas@kilis.edu.tr

Key words: Enver Abidcan, Uzbek literature, newroz, children literature, boychechak.

Çağdaş Özbek edebiyatının yaşayan temsilcilerinden birisi olan Enver Abidcan, aynı zamanda satirik edebiyat geleneğinin de başarılı temsilcilerindendir. 1947 yılında Fergana vilayetine bağlı Poloson köyünde dünyaya gelmiştir. 1964 yılında ortaokulu bitirdikten sonra Semerkand Maliye Lisesine girmiş, daha sonra 1969 yılında askerliğini tamamlamıştır. 1969-71 yılları arasında muhasebe müdürlüğü yapmış, bölge gazetesi ve vilayet radyosunda çeşitli görevlerde bulunmuş, bu süre zarfında Taşkent Devlet Üniversitesinin Gazetecilik Bölümünü dışarıdan bitirmiştir. 1981 yılından itibaren Taşkent'te bulunan Abidcan *Yaş Gvardiya (Genç Muhafızlar)*, *Yaş Kuç (Genç Güç)* ve *Muştum (Yumruk)* dergilerinde çalışmıştır. O dönemlerde *Çolpan* neşriyatının da baş editörlüğünü yapmıştır. İlk şiiri “Dolabım”, 1960 yılında *Gunça (Gonca)* gazetesinde basılmış olsa da aslında yayımlanmış ilk eseri *Yaş Gvardiya (Genç Muhafızlar)* dergisinde yer alan “Anavatan” şiiridir. *Behram'ın Hikâyeleri* (1981), *Alevcan ve Onun Dostları* (1983), *Ey Parlak Dünya* (1983), *Gitme* (1985), *Soytari Çocuk* (1980), *En Eğlenceli Olay* (1987), *Altın Yürekli Robot* (1988), *Pehlivan* (1990) gibi şiir ve edebiyat kitapları basılan diğer eserleridir. Bunların dışında *Çingiraklı Yalancı* ve *Pehlivan'ın Hırsızlığı* gibi piyesleri de sahneye konulmuştur.¹

Kendisini çocuk şairi olarak adlandıran Abidcan, “*İrmakların baştan ayağa taptaze olmasını istiyorum. Zira taze ırmaklardan taze denizler meydana gelir.*”² diyerek eğitmeye çocuklardan başlanması gerektiğine de vurgu yapmaktadır. Bu sebeple özellikle kıssalarında³ masalsı bir üslup kullanır.

Kezargon Boychechak'ta⁴ (Gezen Kardelen) gece ve gündüzün eşitlendiği gün, soğuk ve kötü olarak görülen kışın bitip sıcak ve iyi olarak görülen baharın başladığı, doğanın uyandığı ve tabiatın canlandığı nevrzun gelişi anlatılmaktadır. Kışın uzaması ve baharın heyecanla beklenmesi gibi durumlarda, kışla baharın mücadele ettiği düşünülmüş ve bu mücadelenin zorluğu varlıkların konuşurulması yoluyla anlatılmıştır. *Dîvânü Lugâti'ti Türk*'te yer alan kış ve baharın münazarası ile ilgili dörtlük kışın baharla mücadelesine örnek teşkil eder durumdadır.

1 http://kitob.uz/view_data.php?id=201# / (Erişim 27.03.2015)

2 <http://orifolib.uz/uzb/jurnalistika/suhbatlar/adiblar-jurnalistlar/323-ozbekiston-xalq-shoiri-anvar-obidjon-bilan-suhbat-2010.html> / (Erişim 27.03.2015)

3 Kıssa: Ders çıkarılması gereken anlatı.

4 Kıssada adı geçen *kardelen*, Özbekistan'da *bayçiçek* olarak bilinmektedir. Bu yüzden Nevruz'da yapılan ritüellerde, söylenen manilerde *bayçiçek (boychechak)* ismi sıkça karşımıza çıkmaktadır. Ancak Türkiye Türkçesinde daha bilinen bir terim olması ve anlaşılabilirliği bakımından çevirimizde *bayçiçekin* kelime karşılığı olan *kardeleni* kullanmayı tercih ettik. Kıssada geçen diğer varlıkların tercümelerinde ise kelime anlamlarına sadık kaldık. Örneğin, eşek, sığa, köstebek gibi. Yanı sıra kıssada Nevruz'un dedesi olan *Kuntug'dı Ota* ve Kardelen'in ninesi olan *Oytug'dı Ona* Türkiye Türkçesi ses bilgisine sadık kalınarak *Gündoğdu Ata* ve *Aydoğdu Ana* şeklinde tercüme edilmiştir.

kış yāy bile tokuştu

kıyır közün bakıştı

tutuşkalı yakıştı

Utga.lı met ugraşu.r

*Anlamı şudur: Kış yaz ile tartıştı ve savaştı. Birbirlerine öfkeli gözle bak-
tılar. Kapaşmak üzere birbirlerine yaklaştılar. Her biri diğerini yenmek için
uğraşır. (Dîvânü Lugâti't Türk 2014: 88)*

Bütün kültürlerde bayramlar, ait olduğu toplumun duygu ve düşünce birli-
ğinden, dinî ve millî inanışlarından, gelenek ve göreneklerinden beslenir. Türk
topluluklarında da kısmen birbirinden farklı olarak günümüz Türk dünyasına
kadar gelen gelenekler doğrultusunda çeşitlenen kutlama törenlerindeki uy-
gulamalar bir bütünlük arz eder. Bayramlar, yardımlaşma ve dayanışmanın
pekiştirildiği, neşe içerisinde eğlenilen törenlerdir. Bu törenlerin içerisinde
özellikle mevsim bayramları dikkat çeker. Tabiatla meydana gelen değişim-
lerle insan ruhunda da bazı değişikliklerin meydana gelmesi mevsim bayram-
larıyla ifade edilir. (Ersoy 2004: 259)

Türk topluluklarının en büyük bayramlarından biri olan Nevruz; icra yeri
ve sanatsal değeri bakımından birbirinden farklı özellikler arz edebilmektedir.
Bu kutlamalar arasında Özbekistan'daki, *Bayçiçek* merasimleri ve koşukları
özel bir yere sahiptir. Uzun kış mevsiminin sonunda büyük bir hevesle baha-
rın gelişi için düzenlenen *Bayçiçek* merasimi, millet hayatında önemli kabul
edilen ve onun için özel hazırlıkların yapıldığı merasimlerden biridir. (İşankul
2007: 383-385)

Özbekistan'da bir hafta, hatta bir ay süreyle kutlanan Nevruz, at binicile-
rinin, pehlivanların, komedyenlerin, palyaçoların, falcıların, şarkıcı ve hafız-
ların, rakkaselerin kendi gösterilerini sundukları millî bir bayramdır. Nevruz
günü sabah erkenden şenliklere başlanır, davetçiler insanları bayrama davet
ederler. Bayram günü oynanılan oyunlardan *ak terakmi*, *kök terak* (*beyaz ağaç
mı, mavi ağaç mı*), *ak süyak* (*beyaz kemik*) ve *çillik* oyunları özel bir yere sa-
hiptir. (İşankul 2004: 343-344)

Kıssada, Nevruz'da yapılan fakat unutulmuş bir âdetten de bahsedilmiştir.
Kardelenin çıkmasından sonra çocukların kırlardan topladıkları bu çiçeği se-
petlere koyup şarkılar söyleyerek ev ev dağıtmaları, ev sahiplerinin sepetten
bir tutam çiçek aldıktan sonra karşılığında kuru kayısı, ceviz, şekerleme gibi
yemişlerden saçmaları, ardından kardelen toplayan çocukların topladıkları
bu yemişleri bölüşüp yemeleri bu unutulmuş ritüelin bir parçasıdır. Bu şarkılar
Nevruz koşukları adı altında *Bayçiçek koşuğu* olarak bilinir. Kıssada bu ko-
şuklardan birine de yer verilmiştir;

*Boychechagim Boychechak, Kardelenim, Kardelen,
Atir xidli gulpechak. Hoş kokulu gül çiçek.
Yashirib qo 'ysin atrini, Saklasın kokusunu,
Opqochmasdan O'rgimchak. Alıp kaçmasın örümcek.
Boychechagim shaylansın, Bayçiçeğim hazırlansın,
Ko'chani kezib aylansın. Sokağı gezip dolansın.
Kelinchaklar qand bersa, Gelinler şeker verirse,
Bag'riga kirib joylansın... Bağına alıp saklasın...*

GEZEN KARDELEN KUTSAL GECE

Hazırlıklar sona erdiğinde, kalem yazmak için harekete geçtiğinde bu hikâyeye eskiden nasıl başlandıysa tam olarak o şekilde başladı.

– Kaldır gövdeni Kardelen! Bu soğukların azap veren görüntüsünden korkma!

– Sen her zorluğu yenecek güce sahipsin. Bu güce gönülden inanman yeterli.

– Ayağa kalk Kardelen, ayaklan! Nevruz'un kaderini bir kere de sen değiştireceksin, sen!

Kardelen, biri yağmurlar gibi fısıltılı, biri ipek gibi yumuşak biri de ırmaklar gibi akıcı olan bu seslerin nereden geldiği konusunda şaşkındı. Belki büyümek için sabırsızlanan bitkilerin damarları yeryüzünde dolaşarak sessizce fısıldıyorlardı. Belki de ağaçların kurumuş dalları fazla sızlanan yaş filizlere zarar vermemek için çaresizce ağaçlara sığınıyordu. Yoksa bir kelebek gibi hızlıca çiçekten çiçeğe konmak isteyen tohumcukların ağaç kabuğundaki yalvarışları mıydı bu sesler?

Bu sesler onu rahatsız edip uyandırmış olsaydı, Kardelen hâlâ rahatça rüya görüyor olabilir miydi? Pek tatlı rüyalar görüyordu; bembeyaz bir gömleğin üzerine yemyeşil bir yelek giyip başına da masmavi bir başörtüsü takmış, vücudundan gökkuşağının renkleri gibi renkler saçılan benzersiz bir güzellik ona doğru yavaşça yaklaşıyordu. Yaklaştı ve "Ben Nevruz'um. Kaderimizde bizim beraber olacağımız yazılı. Varlıkları canlandırıp herkese rızık verebilmemiz için birbirimizi mutlaka bulmamız gerek." dedi.

Birden boğuk bir sesle Kardelen'in rüyası kesildi. Önce kuzey rüzgârı esmeye başladı, diye düşündü. Sonra birden güneş ışınlarının aksi yönden vurmasıyla, karlı tümseğin üstünde pehlivan gibi heybetli görünen bir köpek yıldızının, aydan bile daha parlak olan göğe doğru ihtiraslı bir şekilde ulduğunu gördü.

Bu köpeğin adı Akbars'tı ve anlaşılmasız karakteriyle haddinden fazla sınırlı görünüyordu. Bir bakıyorsun dilini dışarı sarkıtarak coşup oradan oraya

atlıyor, özgürce yuvarlanıyor; yine bir bakıyorsun düşünceli, üzgün gözlerle etrafa bakıyordu. Şimdi ise tıpkı içi içine sığmayan duygu dolu, coşkun bir şair gibi görünüyordu. Gökyüzüne diktığı gözleriyle yana yakıla feryat etmekteydi. Eğer dünyadaki kedilerin en yüzsüzü sanılan Mallamaş arsızca gelip her defasında hıncını almaya çalışmasaydı bu şekilde sabaha kadar devam edebilirdi.

– Niye böyle boğazın yırtılana kadar uluyorsun Akbaris? Köpek daha çok sinirlensin diye adını bozarak söyledi Mallamaş. Bize yine uyku yok anlaşlan.

Gürültülü sesleri işiten Akbars, birden kendine gelmiş olsa da yine bir müddet aydan gözlerini ayıramadı. Ardından kediye ters bir şekilde bakarak azarlayıverdi:

– Hey, ne biçim hayvansın sen? Nasıl oluyor da her defasında bir şeyleri bahane edip densizlik edebiliyorsun. Ne diye söyleniyorsun?

– Durmadan uluyup beni uyutmadığın için söyleniyorum, diyerek gözlerini ayırdı Mallamaş.

– Gündüzleri on kere uyuyup uyanmak yetmiyor mu sana, diye öfkelen-di Akbars. Hiç olmazsa şu kutsal gecede uyumasan tüylerin mi dökülür?

Kedinin birden yüzü değişti.

– Hangi kutsal gecedен bahsediyorsun Molla Akbaris? Hani birilerinin yemiş dağıttığı geceyi mi diyorsun? Tamamen unutmuşum.

Akbars'ın kafası daha da kızıp:

– Boyun devrilsin senin, bu dünyada yemekten başka şeylerin de olduğunu unutma, diye sinirlendi.

Bugün kışın son gecesi. İnsanlar bu geceye eskiden beri “*Aydoğdu*” diyorlar. Aydoğdu Ana'nın duası sebebiyle gezeğen olarak yaratılan en son Kardelen işte bu gecede büyüüp yetişiyor. O diğer arkadaşlarından farklı olarak daha keskin ve daha güzel koku yayıyor. Kökleri çok hassas olduğu için en ufak bir esintide koparak oradan oraya sürükleniyor, rüyasında gördüğü sevgilisini takip ederek sürekli gezdiği için ona “*Gezen Kardelen*” deniyordu.

Söylediklerine göre bu gece doğan ay yerini güneşe bıraktıktan sonra şafak vakti Kardelen ile Nevruz nihayet birbirini bulacaklar. Doğu medeniyetlerinde yeni yıl işte bu yeni günden itibaren başlatılıyor. Birçok ülkede gösterişli elbiseler giyiliyor, bayram sofraları kuruluyor. İlkbahar mevsiminin esen ilk rüzgârını insanlar “*Gündoğdu*” diye adlandırıyorlar.

Köpekten bu sözleri işiten kedinin merakı iyice arttı:

– Nevruz Bayramı'nın ne olduğunu biliyor musun sen, diye dik dik baktı Akbars. Ha, ahmak!

– Sensin ahmak, gözleri yuvalarından fırlarcasına cevap verdi Mallamaş. Ahmak olmasaydın başımı boş yere şişirmezdin, bütün akıllı mahlûklar gibi karnını doyurur uyurdun, dedi sözlerini yumuşatarak. Sana söylüyorum, bu dünyada uykudan daha tatlı bir şey yok. Bir düşün Akbars kardeş, ılık bir gece, karnın tok, etraf sakin. Ben mışıl mışıl uyuyorum sen horul horul. Böyle bir rahatı bırakıp neden Kardelen mardelen deyip duruyorsun?

Akbars esefle başını sallayarak:

– Doğduğundan beri böylesin, dedi. Avludaki kavaktan fare gelsin diye yarım gün boyunca gözünü ayırmadan bekliyorsun ama kavağın yanındaki çiçeği bir kere olsun görmüyorsun. Hatta çiçeklerin en güzeli Kardelen'i bile hayatında görmemişsin. Eğer görseydin...

Akbars'ın sözü yarım kaldı. Tümsekten aşağı doğru bakarken bir an kas-katı kesildi. Biraz sonra kendine gelip "İşte o, bak bak, görüyor musun? Bu o, Gezen Kardelen!" diye atılıverdi. Mallamaş, köpeğin gösterdiği tarafa dönüp incecik bir ipek gibi uçuşan güzelim çiçekli çimleri gördü. İfadesinde hiçbir değişiklik olmadan yine köpeğe bakarak:

– Botanikçi olmasam da bilirim, çiçek dediğin bir yerde yetişir. Bu göçebe ne demeye dörtnala dolaşıp duruyor?

– Daha önce de söylemişim, hemen çıktı mı aklından? Nevruz'u takip ediyor o.

Akbars tümsekten inip Kardelen'e doğru yürüdü. Yanına vardığında kalp atışlarının hızından nefesi sıklaşmıştı, çiçeği incitmeden kokladı, hoş kokusundan mest oldu. Ayrılmasına fırsat vermeden "Bu sen misin? Gezen Kardelen misin?" diye sordu.

– Evet, Kardelen'im.

– Yanlış bilmiyorsam Nevruz'u arıyorsun, doğru mu?

– Doğru, diye cevapladı zil gibi ince sesiyle. Biliyorum, Nevruz dört gözle beni bekliyor.

Bu sırada bir ses duyuldu, insanın tenine batarcasına soğuk bir hava yayıldı. Yeşil yapraklarını ve gülünü hızlıca kapatan Kardelen'in karşısında ejderha suratlı bir duman belirdi. Kuyruğunun ucu yolunmuş saç gibi uçuşuyordu.

– Bekliyor diye umutlanma, diye gürlledi o. Senin o Nevruz'un kimseyi bekleyecek durumda değil. Bunu ben söylüyorum, ben güçlü kuvvetli, dengi olmayan Ayazzade'yim.

Karşılarında ihtiyar kışın taş kalpli komutanı Ayazzade'nin durduğunu anlayan Akbars, ne kadar cesur olsa da bir an ürktü. Ancak, donup kalmasın diye Kardelen'e kendi gövdesiyle siper olup iğne gibi batan soğuk rüzgârın etkisinden korumaya çalıştı. Köpeğin bu durumunu gören Ayazzade kahkaha atmaya başladı. Her gülüşünde soğuk daha da artıyor, çıplak çalılıklardan

heybetli ağaçların gövdelerine kadar herşey soğuktan yarılıyordu. Bu şekilde kemiklerinin kırılabileceğini düşünen Mallamaş, “vay miyov” diyerek kendine doğru iyice kıvrıldı.

NEVRUZ’UN TANIMADIĞI NİŞANLISI

Ayazzade yalan söylemiyordu. Nevruz son zamanlarda bir rahavet içindeydi, ne etrafında olan bitenden haberi vardı ne de birilerinin gürlütüsü onu rahatsız ediyordu.

Nevruz sabah gayet iyiydi. Âdeta gökyüzünü sevinçle kucaklar gibi gün boyu mutluydu. Deredeki sularla kovalamaca oynuyor, sanki küçük kızların boncukları gibi dipteki taşların yuvarlak olanlarını arıyor, ambara girip dev ağaçların gövdesini, yapraklarını, çiçeklerini boyamak için harikulade renkler seçiyordu. Sonra tekrar dönüp türlü oyuncaklara benzeyen bulutları izlemeye başladığı sırada dedesi yanına geldi:

– Bayram için dikilen kıyafetlerini ne zaman giyeceksin kızım, diye sordu. Kış bu gece yarısında tahtını sana bırakmaya hazırlanıyor. Sabaha ilk seherde baharın temsilcisi olarak tahta sen oturacaksın. Tüm varlıklar seni memnuniyetle karşılayacak.

Dedesinin bu sözlerini işiten Nevruz iç çekti. Odasına giderek beyaz gömleğini, yeşil yeleğini, uzun pelerinini giydi, mavi başörtüsünü taktı, taş aynada kendine baktı. Önlerinden bir kez geçmezsem olmaz, diyerek giyinip kuşanıp dedesinin yanına gidip yeni elbiselerini gösterdi.

– Hah, pırıl pırıl olmuşsun kızım, derken torunundan gözlerini alamadı Gündoğdu Ata. Kardelen Bey seni böyle görse şaşar kalırdı herhâlde.

Nevruz incecik kaşlarını çatarak sorgulayıcı bir ifadeyle dedesine baktı:

– Kardelen mi? O da kim?
– Nişanlın, diye cevap verdi sakince Gündoğdu Ata.
– Nerden nişanlım oluyormuş, diye şaşırıldı Nevruz. Onu ömrümde görmedim ki dede.

Gündoğdu Ata sakinliğini koruyarak “İşte görünce beğeneceksin.” diyerek avutmaya başladı torununu. Nevruz “Beğeneceğimi nereden biliyorsunuz?” diye sinirlendi. Dede yine duruşunu bozmadan;

– Biliyorum, çünkü rivayette öyle yazıyor. Kardelen ile ikinizin kaderi bir yazılmış. Herhangi bir sebeple sizler bir araya geleceksiniz. İşte o anda Kardelen kendiliğinden gözüne güzel görünecek ve sonra ayrılmak istemeyeceksiniz.

– Yedi kat yabancından mı ayrılmak istemeyeceğim?
– Aydoğdu ablamanın torunu niye yabancı oluyormuş?

Odasına dönüp yine taş aynanın önüne oturduğunda zihninde bazı sorular

tekrarlanıyordu; “Kardelen nasıl biri?”

Kardelen'i hayalinde türlü kıyafetlerle canlandırmaya başladı. İlginç olan şu ki, hangi kıyafet olursa olsun hepsi de pek yakışıyordu.

Nevruz'un saçları, âdeta odanın küçük bir yerinden rüzgâr girmiş gibi dalgalanıyordu. Rüzgâr kendisiyle birlikte uzak diyarlarda şarkı söyleyen çocukların coşkulu şarkılarını da beraberinde getirmişti.

*Bayçiçeğim, Bayçiçek,
Mis kokulu gül çiçek.
Saklasın kokusunu
Alıp kaçmasın örümcek.*

*Bayçiçeğim hazırlansın,
Sokağı gezip dolansın.
Gelinler şeker verirse,
Yüreğine koyup saklasın.*

Halk arasında Nevruz vakti yapılan fakat unutulmuş bir âdet vardır. Çocuklar tutam tutam kardelen toplayıp sepetlere koyup maniler söyleyerek kendi mahallelerinin dışındaki bütün evlere girip çıkarlar. Kadımlar sepetten bir tutam çiçek aldıktan sonra kuru kayısı, ceviz, şekerleme saçarlar. “Kardelenci”ler topladıkları bu yemişleri bölüşüp yerler.

Nevruz'un kaderi, tam o anda, soğuk kuzey rüzgârının bir delikten girmesiyle değişti. Bedeninde bir gariplik hissediyordu, ejder suratlı kara duman ortaya çıktı ve kömür gibi kara gözlerini ona dikti. Ucu dağılmış kuyruğunu altına toplayıp: “Tahta oturmak isteyen o aceleci burada mı?” diye homurdandı.

Nevruz elini yüreğine götürerek alçak gönüllülükle dedi ki;

- İştittiğime göre Kış Hazretleri tahtını bana kendi rızasıyla verecekmiş.
- Aklını yitirmiş birinin böyle şeyler düşünmesinin benim için bir değeri yok, diye burun kıvrırdı soğuk kara bulut. Akli yerinde olsa tahtından vazgeçer mi hiç? O tahttan inerse bizim gibiler işinden olur. Şahsen ben buna izin vermem. Son askerim kalıncaya dek savaşırım. Bunu ben, keskin nişancıların komutanı Ayazzade olarak söylüyorum.

Bu tehdidin altında ne yattığını düşünmüş olsa da başa gelen çekilir diye gözlerini kısarak Ayazzade'ye baktı Nevruz:

- Bir süreden sonra mevsimler sarayındaki değişikliklerin kendiliğinden olacağını herkes bilir. Bu inatçılığımızın ne faydası var? Ortada olmayan bir şey için önlem almak mümkün mü?

Ayazzade hafiften sıratarak:

– Tedbir almamak aptallık olur. Başka yolu yok, emir böyle diye oturmakta harekete geçmek gerek.

Ayazzade sözünü bitirdikten sonra söylediklerini yapmaya koyuldu. Üfle-dikçe soğuk daha da artıyor, gözleri bir balon gibi büyüyordu. Nevruz önünde titremeye başladı, ardından vücudunun gevşediğini ve uykusunun geldiğini hissetti ve birden donakaldı. Dudakları hafiften kıpırıyor, göz kapakları ya-vaş yavaş ağırlaşıyordu.

İşini bitiren Ayazzade memnun bir şekilde geri döndü. İki tarafında sıra sıra duran odaların arasından âdeta yel gibi geçerek Göksaray Meydanı'na çıktı. Çıktığı vakit Gündoğdu Ata'yla karşılaştı. Evvela, Gündoğdu Ata'nın hararetinin onu iyiden iyiye buharlaştırmasından ürkerek ortadan kaybolmaya niyetlendi fakat bu ihtiyar, belki iyilikle anlamaya razı olur diye düşünerek uzakta durdu.

Gündoğdu Ata: “Buralarda ne yapıyorsun, buz kafalı?” diye endişeyle sordu, Ayazzade: “Birilerinin felç olması gerekiyordu, onu hallettik.” dedi bö-bürlenerek. Bu durumda Gündoğdu Ata'nın endişeleri daha da arttı:

–Eğer torunuma dokunduysan...

–Başka kime dokunabilirim, diye sözünü kesti Ayazzade. Korkma, sadece bir müddet uyuşturdum. Böylece Nevruz sabaha tahta oturamayacak, hem kır saçlı Kış yerinde duracak hem de biz işimize devam edeceğiz.

–İstediklerinin hiçbirini gerçekleştiremeyeceksin düzenbaz, dedi Gündoğdu Ata kesin bir ifadeyle bakarak. Evliyalar bin yıl önce söylediler, eğer düşmanlar Nevruz'u bayıltacak olursa Gezen Kardelen ona yardıma gelecek dediler. İşte göreceksin Kardelen eninde sonunda gelecek ve Nevruz onun kokusunu duyduktan sonra yeniden hayata dönecek.

Ayazzade sinsi bir şekilde eğilerek:

–Ya Kardelen gelmezse? Nevruz'u uyuşturarak baş ettiğimiz gibi o geze-ğeni de kaskatı taşa çevirmeye gücümüz yetmez mi sanıyorsun?

Şimdi birilerini çağırır diye düşünen Ayazzade, Gündoğdu Ata'nın ona iyice yaklaştığını fark edince tamamen erimemek için ortadan kayboldu. Kuy-ruğundan tutmaya çalışan Gündoğdu Ata, endişeyle Göksaray'ın içine doğru yürüdü. Torununun odasına girdiğinde öylece kalakaldı.

Nevruz, bir noktaya sabitlenmiş, taş bebek gibi duruyordu.

MUSİBETLERİN MUSİBETİ KİM?

Gezen Kardelen'i soğuktan korumaya çalışan Akbars'ın hâlini görüp kah-kaha atan Ayazzade, gülmeye ara verip köpeğe alay edercesine laf atmaya başladı:

–Bir görelim bakalım, ne derece soğuğa dayanacaklar?

–Bundan daha kötü soğuklarda bile ölmedim, dedi Akbars.

Ayazzade: "Ölüp ölmeyeceğini şimdi göreceksin!", diye böbürlendi ve etrafına bakarak: "Başlayın askerlerim! Köpeği de Kardelen'i de mahvedin!" diye haykırdı. Birden kara yağız bulutlar soğuk havadan aldıkları emirlerle hücumla geçtiler. Akbars tüm bu eziyetlere katlanıp bir o buluta bir bu buluta karşı koyarken, Kardelen gitgide solgunlaşıyordu. Bunu gören Ayazzade'nin yüzünde güller açıyordu, "Haydi yiğitlerim! İkisini de dümdüz edin!" diye askerlerini devamlı kışkırtıyordu.

Bir o buluta, bir bu buluta nefes tüketen Akbars, nefesi bittiğinde Kardelen'in üzerine dikkatlice kapanarak yumuşak yünlü bedenindeki tüm sıcaklığı ona vermeyi denedi.

– Köpeği kenara itip dondursanıza! diye askerlerini azarladı Ayazzade. Bana ölmüş köpek değil, donmuş Kardelen gerek. Tüm yeşilliklerini hazan yaprağı gibi kurutun! Bedenini yorun, kül gibi dağıtın her yere!

Saniyeler içinde soğuyan vücudu donacakken Akbars kendi canını düşünmüyor, Kardelen'in zarar göreceğinden endişeleniyordu. Nasıl kurtulacağını düşünürken, şansından Aydoğdu Ana geldi.

Aydoğdu Ana, boynundaki muskadan parlak ışıklar saçarak kara yağız bulutları kovup homurdanarak Ayazzade'ye dedi ki:

– Kötünün gücü güçsüze yetermiş dedikleri doğruymuş. Köpeğimle ne alıp veremediğin var?

– Tuhafsın Aydoğdu Ana, diyerek yalandan yaranmaya çalıştı Ayazzade. Ben kimim, köpek kim, ona nasıl bir kastım olabilir ki?

– Madem kastın yok, ne diye acı çektiriyorsun?

– Acı çektirip de öldürüyor muyum sanki, ne derece soğuğa dayanacağını görmek için kendisi rica etti. Yok demeye de utandım.

Ayazzade, Aydoğdu Ana'ya hâlâ kibirle bakarken aniden ne tarafa gideceğini sordu. Ayazzade, Aydoğdu Ana'nın Kardelen'i aradığını duyunca, etrafta bunca bitki varken onu aramasının gereksiz olduğunu izah ettiği sırada Aydoğdu Ana sözünü kesti:

– Biliyorsun bütün Kardelenler benim torunum olur. Ben bu akşam hepsinden sonra doğmuş olan Gezen Kardelen'i arıyorum.

– Aa, kardelenin gezeni de mi olurmuş, derken yalan söylediği hâlde kızarmadı bile Ayazzade. Haydi, anneciğime yol gösterin askerlerim! Varıp tez zamanda bulsun torununu.

Aydoğdu Ana ile yürümeye hazırlanan kara yağız bulutlar hücum etmeyi bıraktıkları için bedeni biraz ısınan Akbars konuşmaya dermanı olmaksızın zorlanarak havladı. Köpeğinin bir şeyler söylemeye çalıştığını fark eden Aydoğdu Ana, yeniden durdu. Bunu gören Ayazzade birden telaşlandı.

– Gözünüzü ayırmadan işinize devam etsenize, diye askerlerini sıkıştırdı. Şu biçare köpeğin çilesi bitsin artık. Zavallıyı iyileştirmeye çalışın.

Kara yağız bulutlar soğuk silahlarıyla tehdit etmeye başladıklarında Akbars var gücüyle ayaklanıp yana devrildi. Kucağındaki Kardelen yavaşa kendini düzeltirken Aydoğdu Ana'yı görüp sevindi:

– Nine! Nineciğim!

– Tamdı, diyerek gülümsedi Aydoğdu Ana. Gezen Kardelen diğer arkadaşlarından farklı. Bütün yakınlarını rüyasında görüp önceden tanıyor.

Aydoğdu Ana, Kardelen'i yerden kaldırıp şefkatle bağrına bastı. O vakte kadar ancak kendine gelen Akbars, Ayazzade'yi işaret ederek hasta sesiyle:

– Şu karartı Kardelen'i dondurarak öldürmek istedi.

Aydoğdu Ana birden öfkeleni. Ayazzade'ye iğrenerek baktı. Ağzını açmasına bile fırsat vermeyen Ayazzade, saygısızca konuşmaya başladı:

– Kabul ediyorum, dünyadaki musibetlerin en kötüsüyüm. Öyle doğmuş olsam ne çıkar? Gezen Kardelen'i yok etmem gerekiyordu, gerekeni yaptım.

Aydoğdu Ana'nın öfkesi nefrete döndü:

– Torunumun sana ne zararı vardı, aptal?

Ayazzade, tahtı Nevruz'un sahiplenmesine karşı olduğunu gizlemedi. Nevruz'u çoktan hissizleştirdiğini, onu kendine getirecek olan Kardelen'i de etkisiz hâle getirmeye mecbur olduğunu söyledi.

– Mecbursan mecbursun, ne yapalım yani, dedi Aydoğdu Ana. Bundan böyle torunuma yaklaşmayacaksın.

Aydoğdu Ana bunu söyledikten sonra boynundaki muskayı parlattı. Ayazzade ve kara yağız bulutlar parlaklıktan kamaşan gözlerini kara bir buğu gibi görünen avuçlarıyla engellemeye çalıştılar. Ayazzade etkilenmemiş gibi görünerek: “Bu muska parlak ama ısısı yok, o yüzden korkmuyorum ondan!”, diye gerindi. Aydoğdu Ana acı acı gülümseyerek: “Korkundan geri duruyorsun, bu muskanın yakmasa da gözleri kör edeceğini çok iyi biliyorsun.” dedi.

– Ne olacağı konusunda önceden uyarıyorum, diye celallendi Ayazzade. Eğer Gezen Kardelen evinizden bir adım dışarı çıkarsa ömrü boyunca sessizliğini bozmayacağım. Bunu ben söz söyleyen Ayazzade olarak söylüyorum!

Kardelen: “Şu bağırana kör et nine. Ben artık buralarda duramam, Nevruz'u bulup kendine gelmesini sağlamam lazım.” diye yalvardı. Aydoğdu Ana: “Önce bir eve varalım ki sonra söz olmasın.”, diyerek yola düştü. Akbars da arkasından yürüdü.

Mallamaş otların arasından sessizce geçerek hızlıca koşacağı sırada Ayazzade homurdanarak önünü kesti. Kara yağız bulutlar o anda etrafını çevirdiler, soğuk silahlarıyla bir iki kez göğsünü dürttüler.

Ayazzade öyle bir "puf" dedi ki, kedinin bedenine giren sancı bir müddet kıvrınmasına sebep oldu.

– Nereye kaçıyordun kaplan müsveddesi, diye sordu Ayazzade.

Yalan uydurma konusunda usta olan Mallamaş, aç olduğu için fare avladığını söyledi. Kimsesiz bir yetim olduğunu, bakımsız kaldığını, kırk gündür bir lokma yemediğini de ekleyerek merhamet etmeleri için çırpınıp durdu.

– Vahşi kediyim, avcıyım diyerek beni aptal yerine mi koyuyorsun, kurnaz, diye sinirlendi Ayazzade. Vahşi kedilerin bedeninde yara izleri olur. Sen Yunmuş arınmış gibi iyi görünüyorsun.

Şimdi laf kalabalığının sırası olmadığını anlayan Mallamaş: "Ha, ben zaten sonradan ehlileştim." diyerek üzgün görünmeye çalıştı. Ayazzade böyle bir girdapta Aydoğdu Ana'dan başkasının yaşayamayacağını kast edip alay ederek:

– Aydoğdu Ana'nın elini yalayıp gün görürüm diye mi buradasın?

– Bunu da doğru dediniz Ayazzade Hazretleri, diye iç çekti Mallamaş. Aklınız bu kadar mı çok olur?

– Beni överek iyi iş çıkardın, dedi Ayazzade. Ancak bin kere acındırsan da kendine, seni sağ bırakamam.

Mallamaş'ın gözleri yuvalarından fırladı, günahım ne diye soracak oldu, Ayazzade: "Günahın düşmanlarımla birlikte olman." dedi ve askerlerine dönüp manidar bir biçimde işaret verdi. Kara yağız bulutlar kedinin üstüne üşüştü. Kedi can havliyle ne tarafa sıçrasa kara yağız bulutlar o tarafa geçip acımasızca saldırıyorlardı.

Ah vah diyerek bütün milleti başına topladı Mallamaş:

– Ayazzade Hazretleri acıyın bana! Benim gibi bir garibe neden merhamet etmiyorsunuz? Herkes gibi ben de bu dünyada yaşıyorum. Zaten oldum olası bahtsızım, on gülümnden biri açılmıyor. Zehir mi olsun hayatım? Bakın bahar da geliyor, bırakın hiç olmazsa evleneyim de benim de arkamda çoluğum çocuğum olsun. Yalvarırım öldürmeyin beni. Kulunuz köleniz olayım ağam!

Ayazzade sağ elini yukarı kaldırdı. Kara yağız bulutlar o dakikadan itibaren durdular.

– Son söylediğini bir daha söyle, diye kediye doğru eğildi Ayazzade.

Mallamaş: "Canımın acısıyla söylediklerimin hangi biri kalır ki aklımda." diye titreyerek ağlıyordu, Ayazzade'nin: "Belki iyice hırpalarsak hatırlarsın!" dediğini duyunca bıyıkları titredi, "İsteyin kulunuz olurum!" diye gözünü ayırdı.

– O sözlerin doğruysa bana canlı gereksin, dedi Ayazzade.

– Başına kılıç da dayasalar doğruyu söyle diye her gün öğüt verirdi anamla babam.

Az önce yetimliğiyle kendini acındırdığını unutup hızını alamadı kedi:

– Bu zamana kadar bir kerecik bile yalan söylemedim, hizmet etmem gerekirse çekinmeden söyleyin.

Ayazzade birden yan tarafa bakıp: “Hey yuvarlak göz! Nerelerdesin?” diye heyecanlandı. Bir baykuş uçarak gelip yanındaki bir dala kondu.

– Azıcık “kuv” desen yeter, şu yuvarlak göz şimdilik senin yanında duracak, diye kediye emir vermeye başladı Ayazzade. Gezen Kardelen evden çıktığı an baykuşa haber edeceksin. Eğer bir düzenbazlık yaparsan denizin dibinde de olsan seni bulur, kedi şeklinde bir dondurmaya çeviririm.

– Böyle soğuk lafların ne gereği var, diye huysuzlandı Mallamaş. Emrinize amadeyim dedim ya. Hâlâ şüphelerinizle beni korkutup duracak mısınız?

Ayazzade uysallaştı:

– Başka tarafa gitmeyip dediğimi yaparsan, çok büyük mükâfat alacaksın.

Mallamaş’ın yüreği hoplayarak mükâfatın nasıl bir şey olduğunu sordu. Ayazzade: “Ne olduğunu önceden bilirsen sürprizi kalmaz.” diyerek sırtını sıvazladı. Kedi, soğuk elin bedenine değmesiyle buz tutsa da kendini kaybetmeden yaltaklandı. Okşanmak çok hoşuna gidiyordu, ne maksatla okşandığı çok önemli değildi.

KESİN OLMAYAN MÜKÂFAT

Gezen Kardelen eve geldiğinden beri süzgün ve yorgundu. Aydoğdu Ana’nın: “Acele etme, seni bu yerden nasıl gizlice çıkaracağımı düşünüyorum.” dediği sözlerini duymak istemiyordu.

– Şimdi düşünüp oturmanın sırası mı nine, dedi. Nevruz’u çabucak bulmazsam sonra çok geç olacak.

– Korkma, geç kalmayız, diyerek torununu sakinleştirmeye çalıştı Aydoğdu Ana. Yüzyıllardır Gündoğdu ağabeyimle vaktinde buluşuyorum, hiç gecikir miyim? Bu tarafta senin yanında ben varım, diğer tarafta Nevruz’un başında Gündoğdu ağabeyim duruyor. Günle gecenin kızıl sınırında elbette yüzlerinizi göreceksiniz. Ama acele etmeden dur.

– Güzel söylüyorsun da nine, bu dönüş işi biraz yaş. İçimden bir ses karışıklık olacak diyor.

– Her şeyden evvel kötü düşünme. Ayazzade’nin ilk ferasetsizliği değil bu, ileride de böyle kötülükler yapacaktır. Ne olursa olsun elinden bir şey gelmedi, ılık havaların yolunu keseceğim diye kendisi belaya uğradı.

Ninesi ne kadar teskin etse de Kardelen tahammül edemiyordu. Yüreği daraldığında yerden hareket ederek:

– Yok nine, size uyarsam sabredemem. Akbars'ı yanıma alayım, bir an evvel hazırlanıp yola koyulalım.

- Ama Ayazzade pusuda bekliyor.
- Ayazzade'den korkmuyorum!

Bir ninenin bir torunun ağzına bakarken boynu ağrıyan Akbars, dayanamayıp Aydoğdu Ana'ya döndü:

– Hâlini görüyorsunuz ya, söylediğini yapmayınca torununuzun içi rahat etmiyor. Belki ben onu çabucak kızıl sınıra götürürsem endişesi biraz dîner. Ayazzade ile yüzyüze gelsek bile ben onu korurum.

- Doğru söylüyorsun Akbars, diye sevinçle haykırdı Kardelen. Gidelim!

Böylece bir hamlede köpeğin beline bindi. Ok gibi fırlayan Akbars ile kapıya doğru atıldı, Aydoğdu Ana dur dese de yetişemedi.

Ok gibi fırlayan Akbars'ın ayağı altında ezilmeden içeriye girdi Mallamaş. Aydoğdu Ana'nın yanına gelerek sınıca: "Bu ahmaklar nereye gittiler, yoksa Akbars'ın teyzesi yine mi doğurdu?" diye sordu.

– Kardelen olanları anlatınca, Akbars sinirlendi, dedi Aydoğdu Ana. Eğer çabucak varmazlarsa Nevruz yok olup gidecekmiş. Bu iş böyle aceleye getirilir mi?

Mallamaş kafasını sallayarak:

– Nesini söylüyorsunuz, şimdiki gençler çok dik başlı, biri diğerinden inatçı. Hani edep? Ahlak nerede?

Aydoğdu Ana, derin bir iç çekerek ayağa kalktı:

- Umarım bir sorun çıkmaz ve Ayazzade'yle karşılaşmazlar.

– Sakin olun anacığım, diye yatıştırmış gibi yaptı Mallamaş. Evi bana emanet edin. Hem böylece evdeki bazı fareleri de yakalamış olurum.

Aydoğdu Ana giderken kedi dışarıya çıkıp onun uzaklaşmasını bekledi. Sonra ön ayaklarıyla ağzının iki yanını kapatıp, "kuv, kuv" diye bağırdı. Haberci baykuş, kayın ağaçlarının arasından uçarak gelip çatinin kenarına kondu. Kedinin işaretini işiterek arkaya döndü, çok geçmeden duman suratlı askerlerini takip eden Ayazzade, yeniden geldi.

- Gideli ne kadar oldu, diye soğukluk saçarak sordu Ayazzade.

- Çok olmadı, dedi Mallamaş. Olsa olsa bir fare yiyimlik vakit geçmiştir.

Bu sözlere tahammül edemeyen Ayazzade: "Bir tane fareyi ne kadar sürede yiyorsun yağ tulumu?" diye azarladı. Mallamaş: "Fare tutsaydınız, bilirdiniz." diye mırıldandı kendi kendine.

Kedinin böyle gevşek davranmasını beğenmeyen Ayazzade, başını salladı. Panikleyerek:

– Çabuk onların peşine düş, ne yaparsan yap onları yoldan uzaklaştır. Eğer Gezen Kardelen'in Nevruz'un yanına zamanında varmasını engellersen mükâfatını üç katına çıkarırım, dedi.

Bunu duyan Mallamaş, alnını kaşıyarak endişeyle baktı. Ne olduğunu henüz bilmediği mükâfatın üç katına çıkmasının ne derece önemli olabileceğini bilemediği için kararsızdı.

– Herhâlde birazcık bilirsem bir zararı olmaz diye geveledi. Şu mükâfatın şekli, tadı ya da pahasını azıcık anlatsanız diyordum.

– Anlatırsam sürprizi kalmaz, diyerek bir belirsizlik içinde bıraktı Ayazzade.

– Peki, olmayan bir şeyin üç katı tahminen ne kadar olur?

– Bunu tahmin etmen için beynini biraz çalıştırman gerekecek. Öncelikle dünyadaki her şeyi birer birer göz önüne getirip sonra onlardan hangisinin sana uygun olacağı hakkında kafa yoracaksın. O mu bu mu diye karar vereceksin. Elde etmenin mümkün olduğu üç şey mükâfat olacak.

– Demek bu, ya üç kova peynir, ya da üç tane ekmek. Böyle desek doğru olur mu?

– Ne kalın kafalı mahlûksun sen. Mükâfat dediğin peynir de değil, ekme de değil. Çünkü herhangi bir şey aldım demiyorsun, mükâfat aldım diyorsun. Doğru değil mi?

– Doğru ya!

– Bana şimdi laf yetiştirip mükâfatın nasıl bir mükâfat olduğunu önceden bilip heyecanını yitirmenin bir anlamı yok. Mükâfat bu, mükâfat!

Aklının iyice karıştığını anlayan kedi öylece kalakaldı. Mükâfatı hiç düşünmeden kabul etmesi ilginç fakat bir o kadar da delice olduğundan en iyisi o konuda düşünmemesiydi.

Kedinin kafasının karışıp düşünceye dalmasından hoşnut olan Ayazzade, konuyu asıl maksadına getirdi:

– Şöyle kediciğim, eğer Kardelen ve Akbars'ı birlikte bir felakete sürüklersen, vadettiğim üç mükâfat çuval yüküyle senin olacak. Yok eğer beceremezsen, doğduğuna pişman ederim!

– Böyle soğuk şeyler söyleyip ödümü koparmasanız iyi olur, dedi rengi kaçan Mallamaş. Bizim gibilerden bin kat daha güçlüsünüz, bana kıymayın, onları kendiniz de yakalayabilirsiniz.

Hakikaten bu iş Ayazzade için kolay bir işti ancak bu şekilde yapmak istemiyordu. Çünkü arkadan takip eden Aydoğdu Ana, Kardelen ve Akbars'ı donmuş hâlde görürse, bunun Ayazzade'nin işi olduğunu hemen anlardı ve öç almadan bırakmazdı. Eğer onlar kendi kendilerine problemlerle karşılaşır-

larsa durum başka olacağı için Ayazzade aklanırdı. Birini suçlamak için kanıt lazım olduğundan, Aydoğdu Ana bir kanıt bulamazdı.

Ayazzade bunu kediye belli etmeden:

– Poponu kazımamı istemiyorsan, söylediklerimi iyi öğren, diye azarladı.
– Abo diyerek birden yüzü değişti Mallamaş'ın. Ne olursa olsun Akbaris'in niyetimi anlamaması gerek. Eğer anlarsa bulunduğu yerde çorbamı çıkarır.

– Korkma, dedi Ayazzade. Kimse bir şey yapamaz. Bunu ben, senin gibi ahmakların neler yapabileceğini en iyi bilen kişi olarak söylüyorum!

Ayazzade'nin söylediğini yaptırmadan bırakmayacağını anlayan Mallamaş, çaresiz boyun eğdi. Yeni sahibine bakıp: "Şöyle yapalım, beni doğru bataklık tarafına uçurun, onları orda bir yerde gizlenerek beklerim." dedi.

Böylece sıçrayarak Ayazzade'nin belindeki kemere sivri tırnaklarıyla tutundu. Ayazzade gösterdiği yerden yola çıkmak üzere kemerindeki kediyle havaya yükseldi. Bulutlar, askerlik kuralları gereği itaat ederek komutanlarının arkasından gittiler.

Gökyüzünün gri rengi kötü şeyler olacağını habercisi gibiydi âdeta.

GÖZLERİ GÖRMEYEN KILAVUZ

Rivayette nasıl yazıldıysa aynen öyle oldu. Ne zamandır söylenenlerin asılsız olduğu gerçek hayatta ispatlandı.

Mevsimler rivayeti, değişken duyguların değil gerçeğe dayanan aklın ürünüdür. Söylenen şu ki, Aydoğdu Ana ile Gündoğdu Ata, Kardelen ile Nevruz belirli bir günde ve belirli şartlarda bir araya gelirler. Bu durum yıllardan beri böyle olmuştur, bugün de böyledir ve gelecekte de böyle olacaktır. Bunu değiştirecek güç yeryüzünde yok. Eğer bir değişiklik söz konusu olursa bu düzeni ancak ilahi kudretin kendisi değiştirebilir.

Gündoğdu Ata, donmuş olan Nevruz'a böyle hikmetler anlatıyor, belki duyar diye ümit ediyordu. Sonra ağır ağır adımlıyordu. Neden şimdi belli belirsiz de olsa duymasın ki? Eğer duyuyorsa, Kardelen hakkındaki sözleri duyduğunda içi kıpır kıpır olmalıydı, değil mi?

– Bu neyin nesi böyle? Yerin altında bile huzur yok ya!

Gündoğdu Ata'nın kulağına geriden sesler çalındı, o sırada Nevruz'u koltuğundan tutup o tarafa çevirdi. Sol elinde bir baston olan köstebeği, evinden çıkmış sağa sola bakınıyorken gördü.

– Kim o evimin tepesinde güpür güpür gezen, diye gözdağı veren köstebek devam etti: "Bizim gibilere hiç rahat yok mu?"

Gündoğdu Ata'nın yüzüne bir samimiyet geldi, ihtiyar hayvana iltifat ederek:

– Çok mu yürüdüler muhterem? Benim ben, Gündoğdu Ata.

Birden köstebeğin yüzü aydınlandı: “Oo sen misin? Hoş gördük Gündoğdu Ata, hoş gördük. Vücutuma sıcaklığınız değdiği an siz olduğunuzu bilmem gerekirdi. Böyle saygın bir zatla da karşılaşmak nasip oldu.” diye her iki elini de yoklar gibi öne uzatarak, sürtünerek yanlarından geçti. Tam o anda yakındaki çukura düşüverdi.

Gündoğdu Ata, Nevruz’u dikkatlice bir yana bırakıp köstebeğe yardım etmek isterken o, çok geçmeden ayağa kalktı: “Sezgilere güvenip bastonu kullanmamanın cezası budur!” diyerek çukurdan çabucak çıkıverdi.

– Ben bu taraftayım, muhterem. Köstebeğin o yaşına rağmen böyle atik oluşuna imrenerek bakıp seslendi Gündoğdu Ata: “İşte tam karşınızda duruyorum.”

Köstebek: “E hoş geldiniz, ayaklarınıza sağlık!” diyerek bastonuyla küçük adımlar atarak yaklaştı. Bastonuyla önce Nevruz’un, sonra da Gündoğdu Ata’nın ayaklarına dokundu: “Gündoğdu Ata yalnız olsa gerek diyordum, galiba iki kişisiniz, öyle mi?” diye muzipçe sordu.

Gündoğdu Ata zoraki gülümseyerek:

– Ben hâlâ yalnızım. Yanımda torunum Nevruz var.

– Yine de yalnız gelmediğin doğruymuş, dedi köstebek titreyerek. Haydi, içeriye girelim. Geçen yıldan biraz mısır var. Bu yılını yeni bitirdim. Ötekini de misafirlere ayırıp taze buğdaydan da koydum.

– Sağ ol, muhterem. Şimdi biraz acelemiz var.

– Öyle olsun, nereye acele ettiğinizi bilelim.

Gündoğdu Ata, ne tarafa gittiklerini anlatırken, köstebek Nevruz’un niye böyle sessiz durduğunu merak ederek: “Hamamböceğinden kirpiye kadar herkes ilk olarak selam verir, torununuzun konuşmamasına şaşırırım. Yoksa ağzında şeker mi var? Biz de bir tadına baksaydık iyi olurdu!”, diye sağ elini öne doğru uzattı. Gündoğdu Ata, torununun konuşmadığını, düşmanların onu böyle hissiz bıraktığını anlattı.

– Yazık, çok yazık, diyerek ellerini indirdi köstebek. Olmayan şekere el uzatarak ayıp ettim. Bunu kimseye söylemeyin Gündoğdu Ata.

Gündoğdu Ata yine gülümsedi.

Köstebek, şimdi Nevruz’a acımaya başladı, onu soğuk nefesiyle donduran Ayazzade’ye defalarca beddua etti. Gündoğdu Ata karşılık vermek yerine bu eğri büğrü topraklarda zorluk çekeceklerini, kendisiyle birlikte bir an evvel gitmeleri gerektiğini söyledi. Köstebek bastonunu alıp yürümeye koyuldu. Biraz yürüyünce su birikintilerinin dibindeki salkım saçak çalılıklardan birine denk gelip bastonuyla dokundu ve: “Tamam. Tamam diyorum!” diye telaşlandı.

– Önünüzde çalılık var muhterem, dedi Gündoğdu Ata.

– Ha, bu mu, diyerek istifini bozmadan yan tarafa geçti köstebek. Bu çalılık da sığır toynağı gibiymiş. Bari dönüşte toplayalım.

Köstebek, yol boyunca hiç durmadan konuşup durdu. Gençliğinde bir tarla faresiyken her şeyi iyi gördüğünü söyleyip yürürken, ambardaki bütün mısırları yiyip kaçtığını, tarladaki arıktan kaçarken yuvasını şaşırıp, komşunun yuvasına girdiğini, yanlışlıkla kızlarını uzanırken gördüğünü kıkırdayarak anlattı. Sonra daha ciddi bir meseleye geçip taş yazı yazılan zamanlarda, bu sınırsız toprakların atalarına ait olduğunu, sonraları yabancı mahlûkların birer birer yerleşip farelerin neslini bozduğunu, bu konuda boyu kadar kitap yazabileceğini anlattı durdu.

Gündoğdu Ata ne zaman ilerlese, karanlık ondan kaçıyor. Kim bilir ne zamandan beri yürüyüşü kendine has olan köstebeğe ise karanlık ya da aydınlığın hiçbir farkı yoktu.

– Gözleri görenlerin sözüne bakarsan sabaha Sumalak Şöleni başlıyor değil mi, diyen yol arkadaşına dikkat kesilen köstebek, sohbetini yarım bırakıp döndü; sumalak ne ki?

Islatılan buğdaya, buradakiler eskiden suma derlermiş. Suma, pişmiş bir çeşit yemek, yani sumalık, bazı yerlerde de sumalak denirmiş. Bunları daha önceden tek tük bilen köstebek: "İnsan dediğin de sonuçta canlı bir varlık. Hazır buğdayı ıslatıp kazana koyup pişirmeye ne gerek var? Öylece hatır huttur yeseler daha güzel, daha lezzetli olur." dedi. Gündoğdu Ata: "Sizinki mi doğru, onlarınki mi doğru bilemedim ama bu sözlerinizi insanlara iletirim.", diye nüktedan bir ifadeyle cevap verdi.

– İnsanlara şunu da söyle Ata, dedi köstebek. O sumalaktan bize de verseler hiç fena olmaz.

– Olur, bunu da söylerim.

– Yine bedavacılık yaptı diye düşünme. Benimki sadece merak.

Köstebek gerçekten doğru söylemişti. Amacı kendini aklamak değildi. Genellikle soğuk ülkelerde yaşayanlar sıcak yerlerde yaşayanlara nazaran keçi eti yemiyor, salatalığı ömründe bir kez çıtır çıtır yiyordu.

Köstebek'in Nevruz Bayramı'nın sumalak yemekten ibaret olduğunu düşünmesine çok üzüldü Gündoğdu Ata.

Dünyaya etraflıca bakıldığında herkesin bir işle meşgul olup bir amaç etrafında toplanmasına vesile olan başka bir bayram ya bulunur ya bulunmaz.

Gün doğar doğmaz, her yerde bir hareket başlar, her gün yapılan meydan ve sokakların süpürülmesinin dışında bugün arklar ve havuzlar temizlenerek âdeta porselen gibi pürüzsüz olur, ağaçlara şekil verilir, bağlardaki sararmış yapraklar ayıklanır, ekinlerdeki kuru otlar yolunur ve fidanlarla güller dikilir.

Hatta kabristanlar bile süslenir.

Kırsal kesimdeki eğlencelerin, ziyafetlerin, hafızların, şarkıcıların, cambazların, hokkabazların, komedyenlerin, güreşçilerin, horoz ve bildircin dövüşçülerinin katıldığı gösterilerin, gece yarısına kadar devam eden şenliklerin ve bir seherden diğer sehere kadar ancak pişirilen sumalağın hemen hazırlanması gerekir zira bayram sebebiyle kırlarda yer kalmaz. Kırlarda “Tatlı Yemiş Buldu”, dağlarda “Lale Uzar” türküleri zevk verir, bozkırlar ağzına kadar uçurtma uçuran çocuklarla dolar taşar. Birbirinden desenli uçurtmaların ipleri koptuğunda yavaşça çöllere düşer, oradaki kumları uyandırır.

Tarlalardaki eğlencenin şevki daha başkadır. Eski âdetlere göre iri cüsseli, gösterişli bir öküzü tarlaya getirip yemeğimiz yağlı olsun diye boynuzuna yağ sürerler, sonra yerin hem uzunlamasına hem de enlemesine dokuz adımlık bir kısmını sürerler. Oradaki herkes dilek tutup avuçlarındaki tohumları saçar.

Bu merasimden sonra tarlaya serilen bir kilimin üzerindeki minderlere oturup sofraya yakın olabilmek için itişip kakışurlar. İhtiyarlardan biri duaya başlar. Tüm dünyadaki varlıklar için iyi dilekler dilenir ve bir Fatiha okunur.

Sonra sıra yiyip içmeye gelir. Sofrada çeşit çeşit nimetler vardır. Kim ne getirdiyse ortaya konur; çıtır çıtır ekmekler, tatlı şerbetler, börekler, sumalaklar, kuru üzüm, incir reçeli, dut pekmezi, bal, kışın evin tavanından sarkan ipten sallanan üzüm, ayva, nar hatta kavun ve karpuz kadar her şey bulunur. Ağzına aldığı anda ölüyü dirilten, semirten mantı tabakları elden ele dolaşır. Özellikle kuyruk yağı katılarak yapılan otlu börekleri yiyen yaşlıların gözleri açılır. Taş kazanlarda pişen düğün pilavının tadı damakta kalır.

Şimdi bunların yapıldığını öğrense, açgözlü köstebek heyecandan öyle telaşlanır ki düşebileceğini düşünmez.

Nevruz kısa adımlar atarak sessizce geliyor, sendeler gibi olursa kolundan tutan dedesi onu tekrar dengeye getiriyordu.

Önden giden köstebeğin bastonundan yayılan tıkırtılar, ağzından dökülen bıdır bıdırlar sessizliğin içinde oldukça farklı bir ahenk yaratıyordu. Sanki birileri ona, sen konuşmazsan, tüm dünya sular altında kalır, demiş de o da dünyayı bu felaketten kurtarmaya gayret ediyormuş gibiydi.

Etrafta parıldayan altın böceklerinden biri burnunun yanından vızıldayarak geçti. Köstebek kulak kesilerek birden durakladı. Sonra önüne dönüp yürümeye devam ederken kendince tahminde bulundu:

- Bir an şaşı avcının yine yarım yamalak silah sıktığını sandım. Kurşunu yanlışlıkla gelip degecek diye korktum. Vay vay vay!

EŞEKTE NEDEN KUYRUK VAR?

- Nereye gidiyoruz babacığım?
- Şimdi poyraz dinip ılık bir meltem eser. Yeni günün başlayışını bir gör

diye seni seyre getirdim oğlum. Nevruz'un gelişini izlemek herkese de nasip olmaz.

Sıpa, babasının göğsüne doğru başıyla sırnaşmaya başladı.

- Nevruz dediğiniz nasıl biri?
- Güzel, diye kısaca anlattı eşek.
- Nevruz gelse o da biner miydi size?
- Keşke binseydi! Hayatımda ilk kez birilerinin üzerime binmesinden hoşnut olurdum.

İnsanlar yayılarak eyere oturup kamçıyla deh diye her vuruşlarında, sıpa babası için üzülür, canı sıkılırdı. Annesine bindikleri zamansa iyice hakaret sayıp neredeyse ağlayacak olurdu.

İnsanoğlu dediğin nasıl tuhaf bir varlık? Ayakları var, yürüseler ölürler mi sanki?

- Büyük olsaydım bana da binerler miydi diye boynunu bükerek sordu sıpa babasına.
- Dedeme binmişler, babama binmişler, bana da biniyorlar, diye cevap verdi eşek. Var gerisini sen düşün oğlum.
- Ya bindirmezsem? Kasaba mı götürürler?
- Hayır. Biz dana ya da koyun değiliz ki, bizi kasaba götürsünler. İnatçılık edersek ya satıverirler ya da yem vermez aç bırakırlar.

Sıpanın soracak çok sorusu vardı fakat hepsini sormaya fırsat kalmadı. O sırada o tarafa doğru yaklaşan Akbars'ı görüp: "Aa şu köpeğe bak, beline çiçek takmış!" diye burnuyla babasının göğsüne doğru işaret etti.

Eşeğin gözleri oğlununki kadar keskin değildi. Karanlıkta zar zor bakarak: "Hey, Bobi, sana bir şey soracağım, olur mu, dediği sırada, köpek durakladı ve dönüp: "Bobi değilim, Akbars'ım ben. Ne soracaksın?" dedi.

- Hata ettim, kusura bakma, diye medeni bir şekilde yaklaştı eşek. Üzerine yapışmış duran galiba Gezen Bayçiçek, değil mi?

Akbars şaşkınlıkla: "Vay, nerden bildiniz?" diye sordu. Eşek: "Dedem bir zamanlar üzerine Kardelen'i bindirmiş olan heybetli köpekle karşılaşmış. Lakabı "Gezen" olan bu Kardelen hasta Nevruz'u kendine getirip dünyayı sonsuz bir soğuktan kurtarmış. Dedem bunu kendi gözleriyle görüp babama anlatmış, babam da bana..." diyerek geçmişte olan biteni anlattı.

Bunu işiten Gezen Kardelen: "Ninemin söyledikleri doğruymuş. Demek Ayazzade, Nevruz'a daha önce de saldırmış. Nicedir ecdadım onu kurtarmış." diye düşünürken Akbars da: "Demek atalarım eskiden beri kahramanlarmış." diye düşünerek gururlandı.

Eşek, Akbars'a çocukluk anılarını anlattığı sırada sıpa acayip bir manzara-ya tanık oldu. Tepeden öbek öbek kara bulutlar geçmeye başladı. Önlerinde de simsiyah bir bulut uçuyor, orada bir mahlûk ona arka ayaklarıyla tutunmaya çalışıyordu. Marsık mıydı acaba? Belki de sungurdur.

Sıpa, onlara yetişmeye çalışırken, Ayazzade ve askerler tepenin üzerinden aşağıya doğru indiler.

Ömründe ilk kez uçan Mallamaş, korkudan tir tir titreyip yorulduğundan yere atlayıp uzanıverdi.

– Kalk, diye öfkeleni Ayazzade. Kendine gel! Ne yani, seni buraya dinlenesin diye mi getirdim? Kalk bakalım!

Mallamaş isteksizce doğruldu. Nefes verip sertçe silkindi, bedenindeki uyuşukluğu gidermeyi denedi.

Ayazzade: “Al sana bataklık. Ne yapacaksın şimdi burada?” diye sordu. Mallamaş: “Tıpkı sizin hediyeniz gibi bu da bir sır, önceden bilerseniz heyecanı kalmaz.” diye sırtarak cevap verdi. Sonra ağzını kocaman açarak esnedi.

“Seni yüzsüz!” diyerek kediyeye yiyecek gibi baktı Ayazzade. “Böyle tembellik edip işi berbat edersen, senin soyunu kuruturum. Bunu bu işlerin ustası olarak söylüyorum!”

Yerde yatan kedinin ayağa kalkmasını ima eder gibi dik dik bakan Ayazzade, ayağa kalktığını görünce askerlerine dönüp gitmek üzere işaret verdi. Kedi ise düşmanlarının nasıl diz çöktüğünü memnuniyetle izleyeceğini düşünüyordu.

Kötü görüşlü patronundan şimdilik kurtulan Mallamaş, rahatlayarak yeniden uzandı. O sırada kulağına tıkr tıkr birtakım sesler geldi. Tepelik tarafa yavaşça başını çevirip boş boş baktı. Eğer şimdi kedinin yerinde bir insan evladı olsaydı, havanın ne derece açık ve gecenin ne kadar temiz olduğunu dikkate almaz, gölgelerin karanlık yüzünden olduğunu düşünüp uzağa gidemezdi. Hayvanlar ise gece olan biteni insanlara nazaran daha net, neredeyse gündüzki gibi fark edebilirdi. Zifiri karanlık gecede evinin yanındaki kavağın etrafında dolanan sıçanın bu tarafta olduğunu düşünen kedi, tepenin üstünden Akbars, eşek ve sıpanın geldiğini görünce gevşeyerek yeniden uzanıverdi.

Babasının Nevruz'u bindirmek istediğini hatırlayan sıpa, yanında duran Akbars'a dikkatlice bakmaya başladı. Birkaç dakika önce birilerinin binmesi ona rahatsızlık veriyorken şimdi köpeğe kendi isteğiyle yaklaşmış dedi ki:

– Akbars, Gezen Kardelen'i ben de taşımak istiyorum. Olur mu?

Akbars, olabileceğini söyleyerek durdu. Sıpa onun yanına çöktü. Kardelen bir sıçrayışta yeni taşıyıcısına bindi.

Kardelen'e "Yerleştin mi?" diye sorarken yavaşa ayağa kalktı sıpaya ve sevinçle yürümeye başladı. Babasına yetişip yan yana yürürken gururla öne doğru eğildi. Babası oğlunun bu hareketini onaylayıcı bir biçimde başını salladı.

- Kih, diye yapraklarıyla sıpaya kamçılıdı Kardelen. Düzgün git ufaklık.
- Birincisi bize kih denmez, deh denir, diye geveledi sıpaya. İkincisi sen düşmeyisin diye yavaş yürüyorum.

Mallamaş'ı ilk olarak sıpaya fark etti ve: "Vay vay vay, şu kedinin yatışına bakın!" diye alaycı bir ifadeyle gülümsedi. Akbars dikkatle bakıp: "Aa, bu Mallamaş ya!" dedi. Kedi yavaşa doğrulurken yüzünün ifadesi değişti:

- Mallamaş şimdi mi geldi aklına? Ağız ağıza vermiş konuşuyorsunuz, beni de alsaydınız ne olurdu sanki? Arkanızdan bakarak bir o tarafa bir bu tarafa koşmaktan canımda can kalmadı ya.
- Şimdi böyle mi oldu, diye kendini akladı Akbars. Biz aceleyle çıktık yola, sen evde yoktun.
- Peki, öyle olsun, diyerek dudağını büktü kedi. Bazılarının da arkadaşlıklarından çok kurnazlıklarını gördük.

Tartışmanın boşu boşuna uzatılmasına sinirlenen Kardelen, hiçbir şey söylemeden yeniden yürümeye koyularak günle gecenin kızıl sınırına vaktinde yetişmesinin önemli olduğunu arkadaşlarına hatırlatmış oldu. Mallamaş, Kardelen'in sözlerine istinaden birlikte kızıl sınıra gidebilecekleri en yakın yolun solda görünen sazlıklardaki patika yol olduğunu araya sıkıştırıverdi. Bundan memnun olan Kardelen sıpaya o tarafa gitmesini söylediğinde eşek: "Durun!" diye bağırdı:

- Kedi yalan söylüyor, sazlığın içi bataklık. Tuzağa düşeceksiniz, tepeden turnağa batacaksınız.
- Asıl sen bizi kandırıyorsun, diye çıkıştı Mallamaş. Yakın zamanda bir çoban koyunlarını o tarafa doğru sürüyordu. Öncülerine sordum, sahibimiz bizi kızıl sınıra götürüyor dedi. Bayram hemen başlayacakmış dedi.
- Eğer çoban o tarafa yürüdüyse doğrudur, diye her zamanki gibi acele etti Kardelen, "Gidelim!"

Sıpaya, "Babam doğru söylüyor." diyerek yerinden kıınıldamadı. Sonra, bundan on gün kadar önce yanlışlıkla sazlığa girdiğini, bataklıkta tam batacağı sırada babasının gelip kuyruğunu uzattığını, kuyruğa ağzıyla tutunup zar zor kurtulduğunu anlatmaya başladı.

- Eskiden eşekte kuyruğa ne gerek var diyordum, diyerek ufaklıklara has bir şımarıklıkla gülümsedi babası. Şimdi biliyorum ki kuyruk, bataklığa batan çocuğunu çekmeye yarıyormuş. Hah, hah, hah...

Diğerleri de birden kendi kendine gülmeye başladı.

HAINİN VİCDAN AZABI

Aydoğdu Ana, Akbars'ın izini gözden kaçırmamak için boynundaki muskayı parlatarak yürüyordu. İzlerin bir düzen içinde devam ediyor olması, köpeğin durmaksızın yürüdüğünü gösteriyordu.

Damarlarındaki görünmez vantuzlarıyla toprağa sıkıca tutunmaya çalışan çalı görünümlü vahşi dutların dikenleri, üzeri beyazımsı bir katmanla kaplı çatlamış tuzlu topraklar, orada burada otlaklardaki toprak çukurlardan geçen Aydoğdu Ana, şimdi bir zamanlar koruyuculuğunu yaptığı tepeye doğru tırmanmaya başladı. Tepeye çıktığında karşı taraftaki boşlukta bir şeyler konuşan Mallamaş, Akbars ve baba oğul eşekler dikkatini çekti. İleri doğru yürüyüp yaklaştığında hem Mallamaş'ın buraya nasıl geldiğini hem de Gezen Kardelen'in bu sıpanın sırtında ne işi olduğunu anlamadı.

– Allah'a şükür Aydoğdu Ana'mız geldi, diye sahibini mutlulukla karşıladı Akbars. Yolu kendileri çok iyi bilir.

Mallamaş, çekinerek etrafına bakmaya başladı.

– Yola çıktığımda sen evde kalmıştın, diyerek şüpheyle kediye baktı Aydoğdu Ana. Bu tarafa nasıl geldin? Yanımdan geçmiş olsaydın fark ederdim.

– En kestirme yolları bilme konusunda benden daha iyisini bulamazsınız, diyerek asıl amacına ulaşmaya zemin hazırladı Mallamaş. Şimdi de bunlara kestirme yolu gösteriyorum ama ayak direyip duruyorlar.

– Bataklıkta kestirme yol ne arar, diye sinirlendi eşek.

Aydoğdu Ana tartışmanın lüzumsuz olduğunu, bu tarafın o kadar da uzak olmadığını söyleyerek yola koyuldu.

Hepsinin de keyfi yerine gelmişti. Ancak Aydoğdu Ana'nın zamanında yetişmesinin bile onları beklenen ölümden alıkoymayacağını kediden başka kimse bilmiyordu.

Mallamaş Akbars'ın yanında adımlarken: “Karnın ne durumda?” diye sordu. “İyi sayılır, orta hâlli.” cevabını duyunca ağzını şapırdatarak anlatmaya başladı:

– Ah Akbaris... Şimdi ikimizin önünde bir kâse kaymak olsaydı! Ben her tarafından şapur şapur yalaysaydım. Sen de hap hup, hapur hupur...

Akbars üst üste yutkunarak “Oldu, tamam!” diyerek adımlarını hızlandırıp kediden uzaklaşmaya başladı.

Mallamaş, yol yürürken huzursuzlandı. Sonra diğerlerinden geride kalıp bir kenara kıvrıldığında, uyanık Akbars dönüp “Hayrola?” diye sordu. Mallamaş, hemen yere oturup ön pençesine üflemeğe çalışırken: “Fark etmeden dikene basmışım. Siz gidin, ben yetişirim.” dedi.

Akbars yeniden önüne dönüp yürüdüğü sırada sıpa yaklaşarak: “Sanırım, az önce bu kediyi gördüm ben. Bu tarafa doğru kara bir bulut üstünde uça-

rak geldi." diye şüpheli bir şekilde konuşmaya başladı. Akbars ise "Hangi bulut?" diyerek birden kulak kesildi.

– Masallardaki ejderhaya benzeyen bir bulut, dedi sığa heyecanla. Mallamaş denilen kedi de ona tırmanmıştı. Şimdi seninle konuşurken gözleri nasıl parladıysa, o zaman da öyle parlıyordu.

– Ejderhaya benzeyen bulut Ayazzade'dir, diye kuşkulandı Akbars. Söylediklerin doğru mu? Yanılmıyorsun değil mi?

– Ben gördüklerimi söylüyorum, dedi sığa gözlerini devirerek.

Gezen Kardelen, Akbars'ın şüphelerine çok aldırmandan:

– Yeterli kanıtın yokken, birini boş yere suçlamasan iyi olur. Tamam, belki o kedinin niyeti kötü, belki de bizi bataklığa sürüklemiş olabilir ama her şey geçti gitti. Şimdi bize hiç kimse engel olamaz. Ninemin söylediği gibi yolumuz az kaldı. Söylenildiği gibiyse madem, Mallamaş'ın kendisi nerede?

Mallamaş bu sırada Ayazzade'nin birbirinden korkunç cezalarıyla yüz yüze geldikçe yerinde duramıyor, korkudan âdeta titriyordu.

– Senin gibileri altı parçaya bölüp altısını da nehre atmak gerek, diye tehditler savuruyordu Ayazzade. Gafil! Aptal! İradesiz! Şu basit işi bile beceremedin. Bin kere lanet olsun sana! Derhal çukur kaz! Kaz diyorum!

– Çukuru ne yapacaksınız, diye sordu rüzgâra Mallamaş.

– Seni dondurup içine gömeceğim, sonra işlerim yoluna girecek.

Mallamaş o kadar korktu ki, korkudan geri geri yürümeye başladı. Dünyadaki en acıklı sözleri kullanıp Ayazzade'nin gönlünü yapmaya yeltendi. Ayazzade, uzunca bir süre bakakaldı, nihayet biraz yumuşar gibi oldu.

– Son söylediğin beni çok etkiledi, dedi o. Sizin gibi görkemli bir zatın benim gibi birini öldürmesi yakışık almaz, diye haykırışların içime dokundu. Pekâlâ, kendini aklamam için sana bir fırsat daha vereceğim. Bunu da beceremezsen, söylediğim gibi çukurunu kazarsın.

– Bu sefer Kardelen'i ortadan kaldırmadan bırakmam, diye yemin etti kedi. Ölsem de bırakmam, hallederim!

Ayazzade birden sesini alçaltarak:

– Eğer üstesinden gelersen, sana vadettiğim mükâfatı beş katına çıkaracağım.

– Mükâfat istemiyorum, diye bağırdı canından bezem Mallamaş. Beni sağ bırakırsanız, o bana en büyük mükâfat olur.

Buraya çok uzak olmayan bir yerde bir çakal sürüsü var. Yaygaracı lakaplı çakal, sürünün lideri. Bu açgözlülerin her birine ayrı ayrı sığır eti de versek onları doyurmak çok zor.

Ayazzade, Mallamaş'a oraya gitmesini, sürü başını bulup etrafta başıboş

gezen bir sürü yiyecek olduğundan onu haberdar etmesini söyledi.

- Ya söylemeye fırsatım olmazsa, diye gözlerini ayırarak sordu Mallamaş. Ya çakallar beni görür görmez parçalara ayırırlarsa?
- O tarafına ben karışmam, diye terslendi Ayazzade. Alın yazında ne varsa onu görürsün.

Mallamaş, hiç istemeden yavaşça o tarafa doğru yürürken kendi kendine söyleniyordu. Dünyada bir sürü öğüt var. Ama onların içinde aklımıza iyice kazınmamız gereken bir tanesi var ki o da; “Kafam rahat olsun diyorsan, olur olmaz evden çıkma!” Bu sözü kocaman harflerle yazıp tüm evrendeki evlere, ahırlara, haralara, kafeslere, mağaralara ve yuvalara asmak gerek.

Ne olurdu Akbars ile anlaşarak yaşasan olmaz mıydı? Sıcacık evini terk etmen şart mıydı? Çıkmasaydın Ayazzade’yle karşılaşmazdın. Ayazzade’yle karşılaşmasaydın başına bu kadar iş gelmemiş olurdu. Başına bu kadar iş gelmemiş olsaydı şimdi içine ekmek doğranmış kaymağı yata yuvarlana yalıyor olurdun. Sonra hamur gibi olur yayılır uyurdun.

Niye uyumasın ki? Aydoğdu Ana’nın delik deşik sandığını kim ne yapсын?

Aydoğdu Ana o kadar yol yürümüşken, eşeğin, bana binip devam edin tekليفini kibarca reddedip tüm kuvvetiyle dimdik olarak yoluna devam ediyordu.

Meydandan geçip geniş yaylaya çıktıkları sırada karşılarında kıvrık boynuzlu iki tane koç çıktı. Birbirlerine şiddetle tosluyor, biri heybetli diğeri cılız olmasıyla birbirlerinden ayrılıyorlardı. Zayıf olan koçun üstünde kırmızısı tüyleri olan kibirli bir horoz duruyordu.

Heybetli olan koç oradan geçenlere merakla bakıp nereye gittiklerini sordu. Köpeğin kısa cevabını işittikten sonra, biz de Nevruz’u bir görseydik diyerek arkadaşıyla birlikte gruba katıldılar. Yol boyunca hep beraber tanıştılar. Bunlar ikiz koçlarmış. Horoz ise civcivlikten beri onlardan ayrılmazmış.

Civcivken anadan ayrılmak zordur. Bunu atlatıp ötebilmek için ya horoz olmak gerek ya da horoz gibi hissetmek. Aksi hâlde orada burada dolanıp dursun. Kimsesizleri horlamak için bekleyen çok. Zavallıları ezmek için âdeta fırsat kolluyorlar.

Kardelen sabırsızca ninesinin önünde dikilerek; “Az kaldı diyordun nine!” dedi. “Kızıl sınıra ne zaman varacağız? Oradakiler de gecikir mi acaba? Ya onları göremezsek?”

Aydoğdu Ana’nın yerine horoz cevap verdi:

- Endişelenme Kardelen, Gündoğdu Ata’nın gölgesini ilk ben fark ederim. Nereden geldiğini görmeden de bilirim. Bildiğim an öterek vadiye girerim.
- O zaman sen faydalı bir horozsun, diyerek rahatladı Kardelen. Sana izin veriyorum, yanımda yürüyebilirsin.

Horozu sırtına alan cılız koç, bu sözü duyunca sıpaya doğru döndü, ona binmiş olan Kardelen'e samimi bir şekilde gülümsedi. Horoz karşıya doğru bir komutan edasıyla kurumlanarak bakıyordu.

VADİ HÜKÜMDARI

Başka hayvanlar kışı beğenmese de çakallar oldukça fazla görünürler. Kışın açlığın en çok hissedildiği dönemde çakallar en doyumsuz mahlûklardır. Kışı düşünüyorsan avcı gibi görün diye bir atasözü vardır onlarda.

Vadiyi kendilerine mekân edinmiş olan çakal sürüsü açlıktan kırılmak üzereydi. Bazıları ölmüştü bile. Ölenleri ise kardeşleri, can dostları acımasızca üşüşüp yiyorlardı. Onlardan biri: "Bir müddet aç kalınca, kendi ecdadınızı bile yemek gibi görüyorsunuz!" dediğinde hiç kimse aldırış etmiyordu.

Şimdi böyle bir sürünün içine etli butlu, semiz bir kedinin girdiğini düşünün. Selam vermesine fırsat verirler mi hiç?

Bunu iyi bilen Mallamaş, vadiye giden yola girdiği sırada: "Yaygaracıya diyecek sözüm var! Yaygaracıya diyecek sözüm var!" diye sürekli tekrarladı. Kurumuş çalılıkların arasından geçerken her adımda kalbi yerinden çıkacakmış gibi oluyordu.

Allahtan, kedinin sesi pek tizdi ve çalılıkların arasındaki ot yığınlarının üzerine yatmış olan sürü başı onun sesini anında duymuştu. Duyar duymaz da karnını sıvazlayarak: "Güzel sesli bu şarkıcıya kimse dokunmasın!" diye buyurdu.

Kımıl kımıl çalılıkların arasında bir takım gölgelerin onu takip ettiğini hissederek Mallamaş: "Yaygaracıya sözüm var!" diye yeniden seslenmeye başladı. Sonra dikenli yollardan geçip tam otların arasına gireceği sırada dişleri upuzun vahşi çakalla yüz yüze geldi. Bu sefer kısık bir sesle; "Yaygaracıya sözüm var!" diye seslendi.

Sürü başı duruşunu düzeltip ön ayaklarının üzerine dayanarak oturdu. Kediyi taklit eder gibi sesini incelterek hızlı hızlı konuşmaya başladı:

– Yaygaracı dedikleri benim. Hadi hadi, yakınım gel. Korkma tombulum, gel, gel. Hadi ama yakınım gel. Biraz daha, biraz daha, hadi, hadi...

Mallamaş, tir tir titreyerek yakınlaşana kadar, yaygaracı birden tozu dumana katıp kedinin boğazından yakalayarak ayağını yerden kesti. Can havliyle çırpınan kedi bağırmaya başladı. Yaygaracı, ağzından tükürükler saçarak:

– Rahat dur! Eğer bağırmayı kesmezsen kuyruğunu koparıp boğazına tıklarım!

– Boğazıma dokunmayın, size diyeceklerim var, diye hırladı Mallamaş.

– Konuş, dedi yaygaracı. Fakat o sözleri karnımdayken acele etmeden söylersin. Şu anda açım, tam olarak duyamayabilirim.

Yaygaracının sağ yanında oturan çakal yalanarak: “Zaten birinci yardım-cınız benim. Ayaklarını bana verin patron!”, sol yanındaki ise “İkinci yardım-cıya da iki kulak düşer!” diyerek yalanıyordu.

– Bedava yemek var, diyerek yırtıcıların dikkatini dağıtmaya çalıştı Mallamaş. Söylemeden öldürmeyin beni!

Yaygaracı pençesindeki kediyi birden yere bıraktı:

- Hangi bedava yemek? Hadi, çabuk söyle.
- Gurup hâlinde yayla tarafına gittiler, dedi Mallamaş. Hepsisi semiz, tombul.
- Semizi de yeriz zayıfı da. Hadi, hâlâ niye söylemiyorsun?
- Onların içinde Kardelen diye sihirli bir çiçek var, diye bilmişçe hikâye anlatmaya başladı Mallamaş. Kim onu yerse üzerine dağ da yıkılsa ölmez.

Yaygaracı: “Baştan niye söylemiyorsun?” derken bir taraftan da eşeleni-yordu.

– Haydi, haydi, bizi çabucak o tarafa götür. Karnımız çokça doyarsa seni yemekten vazgeçeriz. Haydi...

Yola çıktıklarında her bir çalıktan iki üç tane çakal çıkıp gelerek sürüye katılıverdi. Sürünün bu kadar çok olduğunu gören Mallamaş’ın yüreği ağzına geldi.

– Bunlar zor doyar. Her hâlükârda beni de sağ bırakmazlar. Aslında Ayazzade sıkıştırdığında, Gündoğdu Ata’nın Göksaray’ına doğru kaçmalıydım. Kadınlar sadece insafıllar, ancak erkeklerin yanında olmak daha güvenli.

Şu sıralar, Gündoğdu Ata’nın kendisi de çok endişeliydi. İnatçı köstebek, bastonunu tıkratıp onların bu delik deşik yerlerde değil de düz yerlerde yürüebileceklerine hiç kulak asmiyordu. Böyle yerlerde yürümek Gündoğdu Ata için sorun değildi ancak hissiz bir şekilde yürümeye çalışan Nevruz, hızlı yürümekten yorulursa, zaten aksak olan kılavuz da bir deliğe düşüp yaralanır-sa ikisi birden ayak bağı olur diye endişelendi.

Gündoğdu Ata’nın sonunda sabrı taşı. Bir eliyle Nevruz’u tutup bir eliyle de köstebeği itekleyip düzlüğe çıkınca, “Şimdi kılavuz olma görevini bana verin muhterem!” diyerek gülümsedi.

Köstebek, düz yola çıktıklarında da bir yandan yürüyüp bir yandan tıpkı eskisi gibi bıdır bıdır konuşmaya başladı:

- Aydoğdu Ana, ablanız mı yoksa kız kardeşiniz mi oluyor Baba?
- Ablam olur, dedi Gündoğdu Ata.

Bundan sonra köstebek durmaksızın konuşmaya başladı:

– Aydoğdu Ana’yı karşılamaya gittiğinizi duyduğumda pek memnun olmuşum. Ablaya ne kadar hürmet edilse azdır. Ağabey ile kardeş erkek, abla

ile kız kardeş kadındır. Erkek ziyafete aç, kadınsa şefkate susuzdur. İyi ki sizin gibiler var. Bu âdetinizi görüp lüzumsuz işlerle uğraşan gençlere belki örnek olursunuz. Bak, Gündoğdu Ata, şu yaşında bile hiç erinmeden ablasından haber alıyor, biz onun gibi olamaz mıyız, ondan neyiz eksik diye düşünseler hiç fena olmaz. Erkek kardeşi sahip çıkanlar, gönlü zengin ablalar bilmezler ki bu işin arkasında Gündoğdu Ata var. Eğer bilseler sabah akşam dua etmezler mi? Ancak bence esas konu bu değil. Önemli olan başkalarına iyi örnek olup böylelerinin çoğaldığını görmek. Sen ne dersin Gündoğdu Ata?

– Çok doğru söylüyorsun muhterem, diye onayladı Gündoğdu Ata. İyi işlerin değerini iyiler bilir.

– Ah ah, çok doğru söylediniz, diye heyecanlandı köstebek. Sözünüz tam yerini buldu. Hâlbuki ihtiyarlar...

Bastonunun ucunun rüzgârla uçup gelen, sokakta buruşup kırışan yırtık bir kâğıt parçasına değmesiyle, köstebek'in sözü bölündü.

– Hoşt, diye kovaladı, o. Hoşt dedim sana, hoşt!

Gündoğdu Ata, başını sallayarak:

– Muhterem, önünüzde duran şey eski bir kâğıt parçası.

– Bazen böyle karışıklık olabiliyor, diye kıkırdadı köstebek. Kâğıdı köpekten ayıramadığımız yaşa da geldik şükür. Yaşlılarımın bazıları daha hayatlarının baharında göçüp gittiler. Onları düşündükçe yüreğim parçalanıyor, maalesef ne diyeceğimi bilemiyorum.

Köstebek, konuşa konuşa kâğıdın üstünden geçerek kılavuzluk etmeye devam etti. Gündoğdu Ata: "Bu geveze ihtiyarla karşılaşmış olmamız bir bakıma iyi oldu. Bir oradan bir buradan konuşup can sıkıntısından kurtardı beni." diye geçirdi aklından.

BULUŞMA

Yürüdüler, yürüdüler, yaylaya çok az kalmışken mola verdiler.

– Kızıl sınır işte şu tepenin üstünden geçiyor, dedi Aydoğdu Ana. Biraz daha yürürsek varacağımız yere ulaşacağız. Öbür taraftan da Gündoğdu Ata ile Nevruz da geliyor. Şimdiye yaklaşmışlardır.

Aydoğdu Ana'nın arkasından hepsi tepeye çıkmaya başladı. Deve dikenlerinin çıplak dalları arasından onları gözetleyen Ayazzade: "Nerelerdesin yalancı kedi!" diyerek yeri yumrukladı. "Ne olacaksa olsun, şimdi onla uğraşmaya mecalim yok!" diyerek yerinden kalktığı sırada tiz sesler işitip aniden sesin geldiği tarafa döndü. Çakal sürüsü Mallamaş ile birlikte o tarafa doğru hızla geliyordu. Sevinçten Ayazzade'nin nefesi kesildi:

– Yaşa, seni yaramaz seni, sonunda becerebildin ha? İş dediğin böyle yapılır! Çok yaşa kedi! Yüz kere, bin kere aferin sana!

Çakallar çabucak gelerek Aydoğdu Ana da dâhil bütün grubu sıkıştırıp, bunlar günle gecenin kızıl sınırına yetişmeye çalışanlar diye etraflarını çevirdiler.

Yaygaracı öne çıkarak oradakilere yalandan haykırdı:

– Bize ait topraklarda ne topluca yürüyorsunuz haydutlar? Birileri kendini tehlikeye atmış demek. Canınıza mı susadınız?

– Karnı tok yabancılara ölüm, diye haykırdı yaygaracının birinci yardımcısı.

O sırada yaygaracı asıl konuya geçti:

– Sözün kıyası, siz düşmanlarımızın hepsini yemeye mecburuz. Hadi, hadi ağzımıza doğru gelin...

Kenardaki çakalın arkasına sinerek bakan kediye aniden gözü takılan Aydoğdu Ana, çakalın tehdidine itibar etmeyerek: “Hey, sen Mallamaş mısın? Bu hastalık saçanların arasında ne yapıyorsun?” diye şaşkınlıkla sordu. Mallamaş geri çekilerek kendini korumaya alacağı sırada yaygaracının ikinci yardımcısı onu bir tekmede öne çıkardı:

– Ölmeden önce sana soru soruyor. Cevabını duysun.

Mallamaş cevap vermek yerine geveleyip durdu.

– Bu kabarık Ayazzade’nin kediyi satın alacağını tahmin etmiştik, dedi Akbars. Size söylemeye çekindik Aydoğdu Ana.

– Ölecek olsam da ilk önce şu haini tepelerdim, diye haykırdı eşek. Böyle casuslar milyon tane çakaldan daha tehlikelidir.

Mallamaş, aniden eşeğe dönerek:

– Çok heveslenme! Bir çırpıda gözlerini oyuveririm!

– O kadar çirkinleşecek misin, diye kediyi parçalayacakmış gibi dişlerini gıcırdattı Akbars. Hadi bizi bir kenara bırak, Aydoğdu Ana’ya sırt çevirmeye de mi utanmadın? Kaymaklarla besledi seni!

– Kocakarıya borcum yok, diyerek iyice saygısızlaştı Mallamaş. Sandığını onca fareden korudum, kilerine giren o kadar köstebeği kovaladım. Hizmetlerime yaraşır bir yemek yediğimi hatırlamıyorum.

– Nankör, yüzüz, hain, diye havladı Akbars. Elimden kurtulamayacaksınız! Sadece ben değil, bütün evlatlarım, evlatlarının peşini bırakmayacak!

Karnı zil çalan, iştahı kabaran yaygaracının sabrı tükenerek yeter diye bağırdı köpeğe. Sonra sürüye dönüp:

– Kurtlarım! İri koçla Kardelen benim! Kalanını istediğiniz gibi paylaşın!

Yer gök tiz seslerle inledi. Çakallar birbirlerini tepeleyerek ganimetlerine saldırdılar.

Oradakilerle baş edemediler. Baba oğul eşekler saldıran düşmanları tepmeye, ikiz koçlar kıvrık boynuzlarını hançer gibi saplamaya, pehlivan Akbars dişleriyle tutup fırlatmaya başladı. Horoz kâh "ayikido" usulü sıçrayarak tek-meliyor, kâh benzini biten uçak gibi yukardan aşağıya hızlıca gelip çakalları toz duman içinde bırakıyor, gagasıyla dürterek kıvrandırıyor.

Bu gürültü patırtıyı tümseğın diğer tarafındakiler de duyunca Gündoğdu Ata harekete geçti. Köstebek kulağını dört açarak "Büyük bir curcuna çıkmışa benziyor, ben karışmazsam olmaz!" diye sopasıyla yürüyerek hızlıca tepeye doğru yöneldi.

Gündoğdu Ata acele etmedi. Yavaş yürüyen Nevruz'u da alıp tepeye birlikte çıkması gerekiyordu. Bir yandan çakalların üzüm taneleri gibi etrafa saçılması, bir yandan da Gündoğdu Ata'nın ışığının gelmesine az kalması Ayazzade'ye endişe veriyordu. Savaş sırasında yaygaracının bile eşeğın tekmesinden nasibini aldığını, diğer çakalların ümidi keserek kaçmaya başladıklarını gördükten sonra devam etmekten vazgeçip askerlerini önüne kattı. Savaş meydanının üstünü tamamen kaplayan Ayazzade ve askerleri, yerdekilere soğuk hava püskürttüler.

Bu keskin soğukluk saniyeler sonra daha da arttı. İki taraftakiler de rüzgârdan titriyorlardı. Çok geçmeden savaşın hepsi kırağı düşmüş gibi görünen heykellere dönüştüler. Aydoğdu Ana, boynundaki muskayı yakıp gözlerini kamaştırdıktan sonra bulutların etkisi azalmaya başladı.

Kardelen, sıpanın yelesinden tuttuğu sırada, attığı tekmelerin birinde yavaşça seğirtip yere indi. Herkes yere yıkıldığı için Gezen Kardelen savunmasız kaldı.

Savaşa girdiğinden beri çoğunlukla sıpayla dövüşen Ayazzade, çaresiz durumdaki Kardelen'in üstüne gelip yoğunlaşarak vakit kaybetmeden üfle-meye başladı. Şimdi don da gör, diyen Ayazzade zafer sarhoşluğuyla hareket ederken uçuşan yapraklarına sarınmaya çalışan Kardelen'in yanında nasılsa birden köstebek belirdi. Kardelen'i yerden kaldırıp göğsüne koydu. Onu soğuktan korumak için kucakladı.

Köstebeye soğuşun işlemediğini iyi bilen Ayazzade, ne yapacağını şaşırıldı. O hengâme içinde yürüyen kediyi görüp ona doğru tüterek bağırdı:

– Mallamaş, Mallamaş diyorum! Bu tarafa gel! Şu köstebeği ısır! Sonra da Kardelen'i ez! Toprağa karıştır! Bunu ben, seni öldürebilecek olan Ayazzade olarak söylüyorum!

Mallamaş, Ayazzade'nin gösterdiği tarafa atıldı. Kâh eşeğın toynağına, kâh koçun butlarına çarparak geçip köstebeğe yaklaştı. Üzerine atlamaya hazırlandığı sırada hiç beklenmedik bir anda köstebek sol elindeki bastonunu kılıç gibi savurarak kedinin tam kafasına denk getirdi.

“Küt” etmesiyle, Mallamaş’ın gözünden ateşler saçılarak sersemledi. Sağ tarafına dönüp debelendiği an, baston ikinci kez alınma denk geldi ve oraya yıkıldı. Bir daha da dönüp kıyılamadı.

Kavga sırasında yaygaracının iki yardımcısı da perişan olduktan sonra çakallar tamamen tehlikede olduklarını görüp kaçmaya başladılar. Kaçanlardan biri toprakta belenip yatan kediyi ustaca ağzına kısıtırıp gözden kayboldu.

Savaş meydanı boşalıp gürültüler dindi. Ayazzade nihayet yenildiğini kabul etti. Kara yağız askerleriyle birlikte o da kayboldu.

Bazılarının orası burası çizilmiş, bazıları da darbe almış olsa da bütün arkadaşlarının sağ salim olduğunu görünce Aydoğdu Ana’nın içi rahatladı. Tıpkı savaştan çıkmış gibi görünen Gezen Bayçiçek’i göğsüne basan köstebeğin orada oluşuna şaşırarak: “Siz nereden çıktınız muhterem köstebek?” diye sordu.

– Bu curcunaya beni kader yollasaydı, şaşırmazdım, dedi köstebek kibirlenerek.

Kardelen: “Beni bu kişi korudu.” diyerek tüm olanları iğneden ipliğe anlattı. Gözleri görmeyen bir varlığın böyle bir şey yapabildiğine inanası gelmiyordu Akbars’ın. “Aklım almıyor Hafız Ağa, Kardelen’i nasıl kurtardınız, nasıl oldu da kedinin saldırmasına engel oldunuz?” diye sordu.

Köstebek ciddiyetle kaşlarını kaldırarak:

– Yaratan bizi gözden eksik yaratsa da, başkalarından daha kuvvetli sezgiler vermiş. Koku ve gölgeyi hissetme konusunda köstebeklerden daha iyisi yoktur. Kardelen’i kokusundan tanıdım, kediyi gölgesinden tahmin edip kafasını yardım.

Köstebek sözünü bitirir bitirmez horoz ötmeye başladı:

– Üüürü üüü! Kıpkızıl güneş üüü!

– Horoz öttü, horoz öttü, diye bağırdı Kardelen. Horoz, Gündoğdu Ata’nın gölgesini ilk ben hissederim demişti.

Aydoğdu ana, “Haydi yürüyün şimdi!” diyerek yola koyuldu. Bu taraftakiler belirlenen süreyi bir saniye bile geçirmeden yetiştikleri sırada, öbür taraftan da Gündoğdu Ata’yla Nevruz da çıkıp gelerek günle gecenin kızıl sınırında buluştular. Aydoğdu Ana, Gezen Kardelen’i Akbars’ın üstünden alıp Nevruz’un önüne koydu.

– Uyan Nevruz, dedi Kardelen. Ben geldim, Kardelen!

Burnuna hoş kokular gelen Nevruz, tatlı uykusundan uyanır gibi olup gözlerini usulca açtı. Uzun kirpiklerini kırıştıtarak Kardelen’e uzun uzun baktı. Gözlerinde beliren sevinç ışığını, şafak söktüğü için etraftakilerin hepsi açık seçik görmüşlerdi.

– Bu sen misin Kardelen, diye iç çekerek fısıldadı Nevruz. Seni öyle özledim ki!

Onun sesi, reyhan yapraklarının rüzgâr estiğindeki fısıltısına benziyordu. Acaba, canlıların uyanmaları için bu alçak ses yeterli miydi?

Gündoğdu Ata, özlem dolu gözlerini kısarak Aydoğdu Ana'ya yaklaşıp alnından şap diye öptü. "Şap" sesini duyan köstebek birden irkildi.

– Düşünüp duruyorum, diye söze başladı. Kardelen'le Nevruz birbirini fazla özlemişler. Ama.. Lakin.. Fakat... Topluluğun içinde böyle öpüşmek, bizim gelenek ve göreneklerimize göre doğru değil. Gençler görse, onlar da böyle yapsa olmaz, derken...

Köstebek, sözünü tamamlayamadı. Etraftakiler bu sözleri çok defa duymuş olduklarından gülmeye başladılar.

Çokça iyilik yapma ve faydalı olma yolunda korkusuzca mücadele edenler, içlerindeki tüm sıkıntıların atılmasıyla birlikte kakkahayla gülmeye başladılar. Bayram sevinci arttı ve ne zamandır kavuşmak için can atan Gezen Kardelen hakkındaki kıssa, eskiden nasıl anlatılıyorsa tıpkı o şekilde sona erdi.

Kaynakça

An Uzbek Glossary, Compiled by Hervé Guérin, Last updated 1 May 2003.

Awde, N.-W. William Dirks–U. Hikmatullaeva (2002), *Uzbek-English/English-Uzbek Dictionary And Phrasebook*, Hippocrene Books.

Berdak, Yusuf (1993), *Türkçe-Özbekçe ve Özbekçe-Türkçe Sözlük*, Redaktör Rustem Safa Oğlu, Taşkent, Özbek-Remaksa Ltd. Ortak Şirketi.

Divânü Lugât'it Türk (Giriş-Metin-Notlar-Dizin) (2014), Hazırlayanlar Ahmet B. Ercilasun-Ziyat Akkoyunlu, Ankara, TDK Yayınları.

Ersoy, H. Y. (2004), "Başkurtlarda Nevruz", *Türk Dünyası Nevruz Ansiklopedisi*, Ed. Öcal Oğuz, Ankara, AYK Yayınları, s. 259-268.

İşankul, C. (2007), "Nevruzda Bayçiçek Merasimi", *Turkish Studies/Türkoloji Araştırmaları*, Volume 2/2 Spring, s. 383-389.

_____, (2004), "Özbekistan'da Nevruz Ananeleri", Akt. Veli Savaş Yelok, *Türk Dünyası Nevruz Ansiklopedisi*, Ed. Öcal Oğuz, Ankara, AYK Yayınları, s. 343-351.

O'zbek Tilining İzohli Lug'ati (I-II) (1981), Moskova, Rus Tili Neşriyoti.

O'zbekcha / İngilizcha Lug'at (Uzbek / English Dictionary) (2005), Uzbekistan, The Central Asian Heritage Group.

Yaman, Ertuğrul–Nizamiddin Mahmud (1998), *Özbek Türkçesi-Türkiye Türkçesi ve Türkiye Türkçesi-Özbek Türkçesi Karşılıklar Kılavuzu*, Ankara, TDK Yayınları.

http://kitob.uz/view_data.php?id=201#/27.03.2015

<http://oriftoilib.uz/uzb/jurnalistika/suhbatlar/adiblar-jurnalistlar/323-ozbekiston-xalq-shoiri-anvar-obidjon-bilan-suhbat-2010.html/27.03.2015>